2025/1021

26.5.2025

MOLADH (AE) 2025/1021 ÓN gCOIMISIÚN

an 22 Bealtaine 2025

maidir le bochtaineacht iompair: soghluaisteacht inacmhainne, inrochtana agus chothrom a áirithiú

TÁ AN COIMISIÚN EORPACH,

Ag féachaint don Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh, agus go háirithe Airteagal 292 de,

De bharr an mhéid seo a leanas:

(1) Bunaítear le Prionsabal 20 de Cholún Eorpach na gCeart Sóisialta ([1]) go bhfuil an ceart ag cách chun rochtain a fháil ar sheirbhísí fíor-riachtanacha, lena n-áirítear iompar, agus gur cheart tacaíocht le haghaidh rochtain ar sheirbhísí den sórt sin a bheith ar fáil dóibh siúd a bhfuil gá acu léi. Leis an iompar, is féidir rochtain a fháil freisin ar ghníomhaíochtaí eile atá ríthábhachtach le haghaidh rannpháirtíocht ghníomhach sa tsochaí agus sa mhargadh saothair, cuir i gcás, fostaíocht, cúram sláinte agus oideachas. Sa chomhthéacs sin, is ábhar imní atá ag dul i méid í an bhochtaineacht iompair, go háirithe do ghrúpaí leochaileacha, toisc go gcuireann sí rochtain ar na seirbhísí sin i mbaol agus, ar an gcaoi sin, go gcuireann sí leis an eisiamh sóisialta.

(2) Leagtar amach sa Chompás Iomaíochais ([2]) gur réamhchoinníoll é bonneagar iompair leordhóthanach d'iomaíochas an Aontais, lena dtacaítear go háirithe le lóistíocht, táirgeadh in am agus soghluaisteacht daoine, earraí agus seirbhísí. Léirítear i dtaighde freisin go bhfuil ról ríthábhachtach ag an iompar maidir le forbairt eacnamaíoch, folláine agus cothroime shóisialta a chur chun cinn trí thacú le rochtain ar phoist ardcháilíochta lena n-áirítear daoine atá i mbaol bochtaineachta agus eisiaimh shóisialta agus grúpaí leochaileacha áirithe den tsochaí ([3]). Is féidir leis rannchuidiú le cothroime agus dlúthpháirtíocht idirghlúine a fheabhsú.

(3) Bunaíodh an Ciste Aeráide Sóisialta (CAS) chun aghaidh a thabhairt ar na tionchair dhiúltacha dáileacháin a d'fhéadfadh a bheith ann dá leathnófaí cumhdach mhargaí carbóin an Aontais chuig foirgnimh agus iompar de bhóthar le córas nua trádála astaíochtaí (CTA2) i gcomhréir le Treoir ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle ([4]) 2003/87/CE agus na tionchair dhiúltacha sin a mhaolú. Meastar go slógfaidh an Ciste Aeráide Sóisialta EUR 86,7 billiún idir 2026 agus 2032 chun tacú le teaghlaigh leochaileacha, le húsáideoirí iompair agus le micrifhiontair atá thíos go mór leis an mbochtaineacht fuinnimh agus iompair. Chun rochtain a fháil ar an gcistiú sin, ní mór do na Ballstáit a bpleananna náisiúnta aeráide sóisialta a chur isteach faoin 30 Meitheamh 2025 agus na garspriocanna agus na spriocanna ábhartha a bhaint amach ar bhealach sásúil. Tá sé beartaithe leis an Moladh seo tacú leis na Ballstáit ina gcuid oibre.

(4) Féadfaidh na Ballstáit an Ciste Aeráide Sóisialta a úsáid chun tacú le bearta agus infheistíochtaí struchtúracha chun éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú agus foirgnimh a dhícharbónú, agus réitigh shoghluaisteachta glaine a chur chun cinn, ar choinníoll go ndíreofar na tionscnaimh sin ar theaghlaigh leochaileacha, ar mhicrifhiontair nó ar úsáideoirí iompair go príomha. Áirítear ar bhearta agus infheistíochtaí incháilithe a bhaineann le hiompar úsáid iompair phoiblí atá inacmhainne agus inrochtana a dhreasú, tacú le heintitis phríobháideacha agus phoiblí, lena n-áirítear comharchumainn, soghluaisteacht inbhuanaithe ar éileamh, seirbhísí soghluaisteachta comhroinnte agus roghanna soghluaisteachta gníomhacha a fhorbairt agus a sholáthar, rochtain ar fheithiclí agus ar rothair astaíochtaí nialasacha a éascú, bonneagar a fhorbairt le haghaidh athluchtú agus athbhreoslú, agus tacú le margadh dara láimhe d'fheithiclí astaíochtaí nialasacha a fhorbairt.

(5) Le hAirteagal 2(2) de Rialachán CAS ([5]), tugadh isteach an chéad sainmhíniú uile-Aontais, an t-aon sainmhíniú amháin atá ann, ar bhochtaineacht iompair chun críocha an Rialacháin. Tagraíonn sé do '*neamhábaltacht nó deacracht daoine aonair agus teaghlach na costais a bhaineann le hiompar príobháideach nó poiblí a sheasamh, nó easpa rochtana nó rochtain theoranta a bheith acu ar an iompar is gá ionas gur féidir leo rochtain a fháil ar sheirbhísí agus gníomhaíochtaí socheacnamaíocha fíor-riachtanacha, agus an comhthéacs náisiúnta agus spásúil á chur san áireamh*'.

([1]) https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/european-pillar-social-rights-20-principles_en?prefLang=ga.
([2]) https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness_ga.
([3]) Economic Perspectives on Transport and Equality (ECFE, 2011); Study on the social dimension of the future EU transport system regarding users and passengers [Staidéar ar an ngné shóisialta de chóras iompair an Aontais a bheidh ann amach anseo maidir le húsáideoirí agus paisinéirí] (AE 2022).
([4]) Treoir 2003/87/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 13 Deireadh Fómhair 2003 lena mbunaítear scéim trádála lamháltais um astaíochtaí gás ceaptha teasa laistigh den Chomhphobal agus lena leasaítear Treoir 96/61/CE ón gComhairle (IO L 275, 25.10.2003, lch. 32, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2003/87/oj).
([5]) Rialachán (AE) 2023/955 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 10 Bealtaine 2023 lena mbunaítear Ciste Aeráide Sóisialta agus lena leasaítear Rialachán (AE) 2021/1060, (IO L 130, 16.5.2023, lch. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/955/oj).

(6) Maidir leis an sainmhíniú ar bhochtaineacht iompair mar a áirítear sa Rialachán maidir leis an gCiste Aeráide Sóisialta, is féidir na trí ghné seo a leanas a shainaithint:

(a) Inacmhainneacht: cumas daoine aonair agus teaghlach íoc as iompar príobháideach nó poiblí

(b) Iompar a bheith ar fáil: seirbhísí iompair a bheith ann agus minicíocht na seirbhísí sin

(c) Inrochtaineacht: cumas daoine aonair agus teaghlach seirbhísí agus gníomhaíochtaí socheacnamaíocha fíor-riachtanacha a bhaint amach laistigh de thréimhse réasúnta ama.

Tá an ceathrú gné, 'leordhóthanacht an chórais iompair', úsáideach chun tuairisc a thabhairt ar inúsáidteacht an chórais, fiú mura cuid den sainmhíniú oifigiúil é. Áirítear le 'leordhóthanacht' gnéithe breise éagsúla, mar shampla, iontaofacht, oiriúnacht do dhaoine a úsáideann é le haghaidh na hoibre agus/nó dualgais cúraim (amhail chun taisteal go háiteanna oibre agus uathu agus chun leanaí a iompar), sábháilteacht agus slándáil an chórais iompair agus é a bheith ar fáil lasmuigh de na príomhuaireanta iompair, cé acu atá nó nach bhfuil sé saor ó bhacainní agus cé acu atá nó nach bhfuil faisnéis faoi dheiseanna taistil ar fáil go forleathan ([6]).

(7) Eascraíonn cúiseanna na bochtaineachta iompair as ioncam íseal agus as bacainní sistéamacha eile, ar nós easpa rochtana ar thithíocht inacmhainne i ngaireacht don ionad oibre, ar shaoráidí oideachais agus ar sheirbhísí riachtanacha, leithlisiú geografach, iompar poiblí nó príobháideach gan a bheith ar fáil nó ar fáil go teoranta nó saintréithe sonracha socheacnamaíocha, déimeagrafacha agus fisiceacha a chuireann teorainn le cumas daoine aonair tairbhe a bhaint as seirbhísí iompair leordhóthanacha.

(8) De réir staidéar ón gCoimisiún, is airde an caiteachas iomlán ar iompar i gceantair ina bhfuil meándlús daonra, b'fhéidir mar gheall ar sciar níos mó comaitéireachta agus níos mó turas ó na ceantair sin go cathracha (e.g. le haghaidh oibre nó siopadóireachta) ([7]). Mar a leagtar amach i Straitéis an Aontais do na Réigiúin is Forimeallaí ([8]), tá ról ríthábhachtach ag an iompar do na réigiúin is forimeallaí, na codanna is iargúlta den Aontas. Is iondúil go ndéanann bochtaineacht iompair difear ar leith d'oileáin agus do na réigiúin is forimeallaí, lena n-áirítear maidir le rochtain cónaitheoirí ar sheirbhísí socheacnamaíocha bunriachtanacha, spleáchas ard ar aeriompar agus ar mhuiriompar agus inionadaitheacht níos ísle modhanna iompair ([9]).

(9) Léiríonn sonraí ó Eurostat ([10]) go raibh sciar na ndaoine nach bhfuil in acmhainn gluaisteán a bheith acu agus atá i mbaol bochtaineachta (faoi bhun 60 % den ioncam coibhéisithe airmheánach) idir thart ar 6 % (5,5 % san Iodáil, 6 % sa Chipir agus 6,2 % i Málta) agus níos mó ná 30 % (34,3 % san Fhionlainn, 34 % sa Rómáin agus 32,4 % sa tSlóvaic agus san Ungáir) in 2023. Athraíonn an staid go mór ag brath ar an gcineál teaghlaigh. In 12 Bhallstát, bhí níos mó ná 30 % de dhaoine a bhfuil leanaí cleithiúnacha agus ioncam íseal acu ann nach raibh sé d'acmhainn acu gluaisteán a bheith acu (44,4 % sa tSlóvaic, 43,4 % san Ungáir) in 2023.

(10) Ar bhonn níos leithne, is féidir a mheas go bhfuil daoine aonair nó teaghlaigh ar ioncam íseal agus ar mheánioncam íseal a bhfuil iompar poiblí nó príobháideach d'acmhainn acu 'i mbaol bochtaineachta iompair' más sciar mór dá mbuiséad príobháideach é an t-iompar (mar shampla níos mó ná dhá oiread airmheán dhaonra na tíre).

(11) Ceann de na tosaíochtaí den Ghréasán Tras-Eorpach Iompair (TEN-T) is ea bochtaineacht iompair a chosc agus a mhaolú. Ní mór do bhonneagar TEN-T soghluaisteacht agus inrochtaineacht réidh a áirithiú do gach úsáideoir, go háirithe iad siúd atá i gcásanna bochtaineachta nó leochaileachta iompair.

([6]) Mar atá san áireamh in: An Coimisiún Eorpach: An Ard-Stiúrthóireacht um Fhostaíocht, Gnóthaí Sóisialta agus Cuimsiú, Cludius, J.Noka, V., Unger, N., Delfosse, L. et al., Tuarascáil Chríochnaitheach, *Transport poverty: definitions, indicators, determinants, and mitigation strategies* [Bochtaineacht iompair: sainmhínithe, táscairí, deitéarmanaint agus straitéisí maolaithe], Deireadh Fómhair 2024.

([7]) An Coimisiún Eorpach, Tuarascáil Theicniúil JRC, *Energy Poverty, Transport Poverty and Living Conditions, an analysis of EU data and socioeconomic indicators* [Bochtaineacht Fuinnimh, Bochtaineacht Iompair agus Dálaí Maireachtála, anailís ar shonraí agus ar tháscairí socheacnamaíocha an Aontais Eorpaigh], 2022.

([8]) An Coimisiún Eorpach, Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún, 'Tús áite a thabhairt do dhaoine, fás inbhuanaithe cuimsitheach a áirithiú, leas a bhaint as acmhainneacht na réigiún is forimeallaí san Aontas', COM(2022) 198 final, 3.5.2022.

([9]) Ar mhór-roinn na hEorpa, is fusa eitiltí gearraistir a ionadú le turais traenach nó ghluaisteáin ná sna réigiúin is forimeallaí, féach an staidéar ó Pharlaimint na hEorpa arna iarraidh ag Coiste TRAN, *Transport and tourism in outermost regions: assessing mobility poverty and the effects of new climate policies* [Iompar agus turasóireacht sna réigiúin is forimeallaí: measúnú ar bhochtaineacht soghluaisteachta agus ar éifeachtaí beartas nua aeráide], PE 759.311, Márta 2025, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/759311/CASP_STU(2025)759311_EN.pdf.

([10]) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mddu05/default/table?lang=en&category=livcon.ilc.ilc_md.ilc_mddu.

(12) Le fís fhadtéarmach an Choimisiúin do cheantair thuaithe na hEorpa ([11]), iarrtar ar na Ballstáit agus ar na réigiúin straitéisí soghluaisteachta tuaithe inbhuanaithe a fhorbairt, agus é mar chuspóir foriomlán 'limistéir thuaithe níos láidre, nasctha, athléimneacha agus rathúla a chruthú faoi 2040'. Leis an bhfís sin, éilítear iarrachtaí chun seirbhísí iompair phoiblí inacmhainne, agus bonneagar, amhail iarnróid, uiscebhealaí intíre, bóithre, stáisiúin luchtaithe agus athbhreoslaithe, a chothabháil agus a fheabhsú, chun tacú le réitigh soghluaisteachta astaíochtaí nialasacha, raonta rothaíochta, naisc ilmhódacha lena n-áirítear iompar gníomhach, agus naisc loingseoireachta gearrthurais agus aeriompair.

(13) Mar a luaitear i bPlean Gníomhaíochta Tionsclaíoch an Choimisiúin um an tionscal gluaisteán Eorpach ([12]), is féidir le scéimeanna léasaithe shóisialta ([13]) cabhrú le réitigh shoghluaisteachta inacmhainne agus ghlana a sholáthar d'úsáideoirí iompair leochaileacha, agus d'fhéadfaí iad a mhaoiniú leis na cistí a shlógfaidh an Ciste Aeráide Sóisialta idir 2026 agus 2032. Thairis sin, d'fhéadfadh feithiclí uathrialaitheacha comhroinnte, seirbhísí tointeála uathrialaitheacha agus feithiclí cianoibrithe rannchuidiú le dúshláin an chéad mhíle/an mhíle dheireanaigh a réiteach do phobail nach ndéantar freastal ceart orthu ([14]).

(14) D'éascaigh an Coimisiún malartú dea-chleachtas i measc na mBallstát maidir le bearta agus infheistíochtaí costéifeachtacha atá le cur san áireamh sna pleananna aeráide sóisialta ([15]), agus maidir le comhairliúcháin phoiblí a dhéanamh. ([16]) Tá treoirdhoiciméid a bhaineann le cur chun feidhme an Chiste Aeráide Sóisialta ([17]) foilsithe aige, chomh maith le tacar moltaí ina bhfuil dea-chleachtais don Chiste Aeráide Sóisialta arna gceapadh ag an bhFoghrúpa maidir le hIompar Poiblí agus Soghluaisteacht Chomhroinnte den Ghrúpa Saineolaithe maidir le Soghluaisteacht Uirbeach ([18]).

(15) Tá sé ríthábhachtach sonraí a bhailiú maidir le táscairí atá ábhartha ó thaobh beartais de chun tosaíochtaí beartais a shainiú, chun na príomhthairbhithe a shainaithint agus chun faireachán a dhéanamh ar an dul chun cinn i dtreo na spriocanna beartais. Is féidir le roinnt táscairí a d'fhorbair Eurostat tacú leis an bpróiseas sin agus torthaí a chur i gcomparáid ar fud an Aontais, ag tógáil ar na scórchláir agus ar na creataí faireacháin atá ann cheana, amhail an Scórchlár Sóisialta ([19]), chomh maith le fianaise eile a roinntear sna hathbhreithnithe tráthrialta ar dhul chun cinn chur chun feidhme an Mholta ón gComhairle maidir le haistriú cóir a áirithiú do chách ([20]).

(16) Déanann an Fhaireachlann Eorpach um Aistriú Cóir, a sheolfar in 2026, obair leantach ar an Moladh ón gComhairle maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú ([21]) agus is é is aidhm di an bonn fianaise maidir le gnéithe cothroime den aistriú glas a neartú. Déanfaidh an Fhaireachlann sonraí ábhartha a fhorbairt agus a chomhthiomsú, táscairí caighdeánaithe a fhorbairt, dea-chleachtais a bhailiú agus comhroinnt sonraí maidir le treochtaí agus beartais ábhartha a éascú, lena n-áirítear bochtaineacht iompair agus grúpaí leochaileacha.

([11]) COM (2021) 345 final, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2021/06/30-06-2021-long-term-vision-for-rural-areas-for-stronger-connected-resilient-prosperous-eu-rural-areas.

([12]) Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún, Plean Gníomhaíochta Tionsclaíoch um an tionscal gluaisteán Eorpach, COM/2025/95 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52025DC0095.

([13]) Féach, mar shampla, scéim léasaithe shóisialta na Fraince i roinn 3.6.3 de: An Coimisiún Eorpach: An Ard-Stiúrthóireacht um Ghníomhú ar son na hAeráide, Ludden, V., Laine, A., Vondung, F., Koska, T. et al., *Support for the implementation of the Social Climate Fund – Note on good practices for cost-effective measures and investments – Executive summary* [Tacaíocht do chur chun feidhme an Chiste Aeráide Shóisialta – Nóta maidir le dea-chleachtais le haghaidh bearta agus infheistíochtaí costéifeachtacha – Achoimre feidhmiúcháin], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2834/668436.

([14]) Féach 'Tuarascáil Iompair agus Comhshaoil 2022' ón nGníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil, https://www.eea.europa.eu/publications/transport-and-environment-report-2022.

([15]) An Coimisiún Eorpach: An Ard-Stiúrthóireacht um Ghníomhú ar son na hAeráide, Ludden, V., Laine, A., Vondung, F., Koska, T. et al., *Support for the implementation of the Social Climate Fund – Note on good practices for cost-effective measures and investments – Executive summary* [Tacaíocht do chur chun feidhme an Chiste Aeráide Shóisialta – Nóta maidir le dea-chleachtais le haghaidh bearta agus infheistíochtaí costéifeachtacha – Achoimre feidhmiúcháin], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2834/668436.

([16]) An Coimisiún Eorpach: An Ard-Stiúrthóireacht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Gelibolyan, K., *Support for the implementation of the Social Climate Fund – Note on good practices of public consultation for the Social Climate Plans* [Tacaíocht do chur chun feidhme an Chiste Aeráide Shóisialta – Nóta maidir le dea-chleachtais comhairliúcháin phoiblí le haghaidh na bPleananna Aeráide Sóisialta], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2834/49708.

([17]) An Coimisiún Eorpach, Fógra ón gCoimisiún, Treoraíocht maidir leis na Pleananna Aeráide Sóisialta, C(2025) 881 final, 5.3.2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202501597&qid=1744546825872.

([18]) Foghrúpa EGUM maidir le hIompar Poiblí agus Soghluaisteacht Chomhroinnte, 10.6.2024, https://transport.ec.europa.eu/document/download/f7e54ea5-23aa-4f8d-a24c-9d902fc9652c_en?filename=EGUM_Recommendations_Social-Climate-Fund.pdf.

([19]) Féach https://ec.europa.eu/eurostat/cache/dashboard/social-scoreboard/.

([20]) Féach https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15439-2023-INIT/ga/pdf.

([21]) Moladh ón gComhairle an 16 Meitheamh 2022 maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú 2022/C 243/04, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32022H0627(04).

(17) I bhfianaise na n-idirnasc atá aige le réimsí éagsúla beartais, ní féidir dul i ngleic leis an mbochtaineacht iompair ina haonar. Tá sé ríthábhachtach cur chuige trasearnála a ghlacadh agus bearta á bhforbairt lena dtugtar aghaidh ar ghrúpaí leochaileacha, mar shampla trí fhorbairtí tithíochta sóisialta a nascadh le soláthar bonneagair iompair leordhóthanaigh, inacmhainne agus inbhuanaithe.

Á MHOLADH LEIS SEO GO nDÉANFAIDH NA BALLSTÁIT AN MÉID SEO A LEANAS:

Roinn I — *Cur chuige straitéiseach a fhorbairt chun bochtaineacht iompair a chomhrac agus a chosc*

1. Bochtaineacht iompair a chomhtháthú i straitéisí i gcoinne na bochtaineachta agus straitéisí earnála (e.g. fuinneamh) ar an leibhéal náisiúnta agus réigiúnach le cuspóirí atá sainithe go soiléir agus intomhaiste, pleananna cur chun feidhme inghníomhaithe ag a bhfuil garspriocanna, freagrachtaí soiléire agus acmhainní leordhóthanacha don fhadtéarma. Ba cheart gurb é an aidhm fhoriomlán bochtaineacht iompair a chosc agus a laghdú agus an comhshaol agus cuspóirí comhaontaithe a bhaineann go sonrach leis an aeráid agus inmharthanacht eacnamaíoch á n-urramú ag an am céanna. Is féidir inspioráid a fháil ón bpróiseas a leagtar amach i Rialachán (AE) 2023/955 chun pleananna náisiúnta aeráide sóisialta a bhunú faoin gCiste Aeráide Sóisialta, ón Moladh ón gComhairle maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú, agus ó na treoirlínte chun pleananna soghluaisteachta uirbí inbhuanaithe a tharraingt suas ([22]), agus is féidir féachaint chuige ailíniú a dhéanamh leis na rudaí sin. Is céimeanna tábhachtacha sa phróiseas sin iad na céimeanna seo a leanas:

   (a) Grúpaí leochaileacha a ndéanann bochtaineacht iompair difear dóibh a shainaithint, bunaithe ar na sonraí atá ar fáil agus ar bhunchúis nó ar bhunchúiseanna na bochtaineachta iompair i gcríocha náisiúnta, agus gach gné den bhochtaineacht iompair á cur san áireamh;

   (b) Fadhbanna a shainaithint agus a anailísiú agus pleanáil idirdhisciplíneach a dhéanamh ina bhfuil páirtithe leasmhara agus an pobal rannpháirteach, agus béim ar leith á leagan ar údaráis agus ionadaithe réigiúnacha agus áitiúla, agus úsáid á baint as próiseas comhairliúcháin phoiblí agus rannpháirtíochta páirtithe leasmhara atá cuimsitheach agus trédhearcach, agus páirt ghníomhach á tabhairt do na spriocghrúpaí ag gach céim;

   (c) Bearta agus infheistíochtaí oiriúnacha a shainaithint atá nasctha le garspriocanna, spriocanna agus amlínte intomhaiste chun deireadh a chur de réir a chéile leis an mbochtaineacht iompair, úsáid a bhaint as measúnuithe maidir le tionchair dáileacháin le haghaidh na mbeart agus na n-athchóirithe ([23]);

   (d) Bearta agus infheistíochtaí a chur chun feidhme agus faireachán poiblí a dhéanamh ar a gcur chun feidhme. Meastóireacht a dhéanamh ar an dul chun cinn bunaithe ar réimse táscairí feidhmíochta, agus b'fhéidir na beartais a choigeartú, más gá, agus úsáid á baint as próisis rialachais, scórchláir agus táscairí atá ann cheana de réir mar is ábhartha.

2. Comhleanúnachas agus sineirgí a áirithiú le cur chun feidhme agus athbhreithnithe tráthrialta ar dhul chun cinn faoin Moladh ón gComhairle maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú. Riachtanais iompair a chur san áireamh agus pleananna cuimsithe á dtarraingt suas do thairbhithe ioncaim íosta ([24]).

3. Comhleanúnachas a áirithiú leis na bearta agus na hinfheistíochtaí atá beartaithe agus leis na gealltanais a tugadh faoi chláir agus pleananna gaolmhara éagsúla, mar shampla faoi phleananna téarnaimh agus athléimneachta, cláir beartais chomhtháthaithe, pleananna críochacha um aistriú cóir, pleananna náisiúnta fuinnimh agus aeráide, straitéisí fadtéarmacha tógála agus pleananna náisiúnta athchóirithe foirgneamh, agus pleananna aeráide sóisialta.

4. Gníomhaithe áitiúla agus réigiúnacha a chumhachtú agus a n-acmhainneacht a neartú chun na bearta agus na hinfheistíochtaí iomchuí a shainaithint, a dhearadh agus a dhéanamh, trí rochtain a sholáthar ar oiliúint, ar uirlisí agus ar na hacmhainní iomchuí. Tá na gníomhaithe sin ríthábhachtach chun réitigh a chur in oiriúint do riachtanais shonracha a bpobal agus chun cur chun feidhme éifeachtach a áirithiú ar an leibhéal áitiúil.

([22]) https://urban-mobility-observatory.transport.ec.europa.eu/sustainable-urban-mobility-plans/sump-guidelines-and-decision-makers-summary_en?prefLang=ga.

([23]) Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún, Measúnú níos fearr a dhéanamh ar thionchar dáileach bheartais na mBallstát, COM(2022) 494 final, 28.9.2022, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52022DC0494.

([24]) Moladh ón gComhairle an 30 Eanáir 2023 maidir le hioncam íosta leordhóthanach lena n-áirithítear cuimsiú gníomhach (2023/C 41/01).

5. Dea-chleachtais, ceachtanna a foghlaimíodh agus tionchair na mbeart ar ghrúpaí leochaileacha éagsúla a roinnt, chun foghlaim fhrithpháirteach a chothú agus éifeachtacht na n-idirghabhálacha ar fud an Aontais a fheabhsú, lena n-áirítear trí rannchuidiú leis an bhFaireachlann Eorpach um Aistriú Cóir atá ar na bacáin.

Roinn II — *Pleanáil beartais*

6. Leibhéal inrochtana ar iompar inacmhainne a mheasfar a bheith leordhóthanach a bhunú, in aghaidh an réigiúin agus ar an leibhéal áitiúil freisin, lena n-áiritheofar go ndéanfar dáileadh spásúil na seirbhísí socheacnamaíocha bunriachtanacha agus soláthar roghanna agus bonneagair iompair a ailíniú.

7. Faigh inspioráid ón gcreat inrochtaineachta a d'fhorbair an Coimisiún, an Fóram Iompair Idirnáisiúnta ag ECFE, a bhraitheann ar (i) inrochtaineacht, a shainítear mar líon iomlán na gceann scríbe is féidir a shroicheadh laistigh de mhéid socraithe ama; (ii) gaireacht, ag tagairt do líon iomlán na gceann scríbe atá suite laistigh d'achar seasta; agus (iii) feidhmíocht iompair, a mheastar mar an cóimheas idir inrochtaineacht agus gaireacht, agus an daonra inrochtana á chur i gcomparáid leis an daonra in aice láimhe ([25]). Turais ilmhódacha a chur san áireamh, mar shampla, comhcheangail de thraenacha agus busanna chun tosaíochtaí le haghaidh infheistíochtaí bonneagair a chinneadh. Agus gnéithe inacmhainneachta iompair á gcur san áireamh freisin, measúnú a dhéanamh ar cé acu a fheabhsófar nó nach bhfeabhsófar an bonneagar atá ann cheana, a leathnófar nó a thógfar bonneagar nua, nó a fheabhsófar nascacht ilmhódach, ar nós conairí rothaíochta a théann chuig stáisiúin traenach, nó busanna a nascann le stáisiúin traenach.

8. Tacú le húdaráis áitiúla i limistéir uirbeacha agus pheirea-uirbeacha agus iad a spreagadh chun aghaidh a thabhairt ar bhochtaineacht iompair agus pleananna soghluaisteachta uirbí inbhuanaithe á n-ullmhú agus á gcur chun feidhme acu. Machnamh a dhéanamh ar chineálacha cur chuige comhchosúla a ghlacadh chun réitigh shoghluaisteachta a phleanáil i réigiúin tuaithe agus iargúlta nach gcumhdaítear le pleananna soghluaisteachta uirbí inbhuanaithe.

9. Machnamh a dhéanamh ar aghaidh a thabhairt ar easnaimh mhóra sonraí trí bhailiú tráthrialta córasach sonraí ([26]), agus na torthaí a chur ar fáil go poiblí ar ardáin sonraí rialtais ar leibhéil éagsúla rialtais. Machnamh a dhéanamh ar tháscairí agus sonraí imdhealaithe a fhorbairt agus a úsáid, lena n-áirítear de réir inscne agus ioncaim, in éineacht le táscairí geospásúla (féach na samplaí in Iarscríbhinn I), ar leibhéal NUTS3 ([27]) ar a laghad, lena gcumhdófar infhaighteacht gréasán iompair agus an ghné inrochtaineachta (suíomh seirbhísí socheacnamaíocha bunriachtanacha).

10. Éifeachtúlacht na n-ionstraimí cistiúcháin náisiúnta agus na n-ionstraimí cistiúcháin de chuid an Aontais atá ar fáil a uasmhéadú chun bonneagar iompair agus seirbhísí iompair a mhaoiniú lena ndéantar bochtaineacht iompair a chomhrac agus soghluaisteacht inbhuanaithe á cur chun cinn ar fud an Aontais ag an am céanna. Machnamh a dhéanamh ar na hacmhainní atá ar fáil, ar an amlíne le haghaidh infheistíochtaí, ar riachtanais na bpobal áitiúil agus ar chostais agus tairbhí na modhanna éagsúla iompair sa chomhthéacs sin.

11. Oibriú i gcomhar le Ballstáit eile chun a mbeartais maidir le bailiú sonraí a ailíniú agus chun roghanna iompair a chur ar fáil thar theorainneacha náisiúnta, go háirithe d'úsáideoirí leochaileacha iompair, agus chun ionchur ó pháirtithe leasmhara a spreagadh thar theorainneacha chomh maith.

([25]) An Coimisiún Eorpach: Ard-Stiúrthóireacht an Bheartais Réigiúnaigh agus Uirbigh, Brons, M., Poelman, H., Ackermans, L., Ibáñez, J. et al., *Passenger rail performance in Europe – Regional and territorial accessibility indicators for passenger rail* [Feidhmíocht iarnróid paisinéirí san Eoraip – Táscairí inrochtaineachta réigiúnacha agus críochacha d'iarnród paisinéirí], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2021 Inforegio – *Passenger rail performance in Europe: Regional and territorial accessibility indicators for passenger rail*. Maidir le hiompar de bhóthar, féach an Coimisiún Eorpach, *Road Transport Performance in Europe* [Feidhmíocht Iompair de Bhóthar san Eoraip], 2018, Inforegio – *Road transport performance in Europe*.

([26]) Is iad seo a leanas gnéithe tábhachtacha i ndáil leis sin, mar shampla: suíomh na stadanna iompair phoiblí agus tráthchláir iompair phoiblí (minicíocht na nasc), amanna comaitéireachta bunaithe ar shonraí fíor-ama (go háirithe sreafaí tráchta buaicuaireanta), na turais is coitianta ar an leibhéal áitiúil, sonraí maidir leis an ngréasán bóithre, sonraí maidir le húinéireacht gluaisteán, bonneagar rothaíochta agus siúil, agus sonraí maidir le suíomh na seirbhísí socheacnamaíocha fíor-riachtanacha. Go hidéalach, ba cheart a sholáthar leis na sonraí faisnéis maidir le stádas treochtaí i dtaobh gach modha iompair chomh maith leis na cúiseanna le modh iompair ar leith a roghnú i limistéar geografach, agus leibhéal comhtháthaithe na modhanna (ilmhódúlacht).

([27]) Is aonad críche é réigiún NUTS 3 mar a shainmhínítear i Rialachán (CE) Uimh. 1059/2003 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 26 Bealtaine 2003 maidir le haicmiú comhchoiteann aonad críche maidir le staidreamh (NUTS) a bhunú.

Roinn III — *Dearadh beartais*

12. Tosaíocht a thabhairt do bhearta a théann chun tairbhe do na daoine aonair agus do na teaghlaigh is mó atá thíos leis an mbochtaineacht iompair, bunaithe ar mheasúnuithe láidre ar thionchair dáileacháin na mbeart agus na mbeartas ábhartha.

13. Is féidir bearta tacaíochta spriocdhírithe a dhíriú, mar shampla, ar theaghlaigh ar ioncam íseal nó ar theaghlaigh ar mheánioncam íseal i limistéir gheografacha nach ndéantar freastal ceart orthu, gan grúpaí leochaileacha a fhágáil ar lár i limistéir níos rathúla, mar shampla i gcathracha móra. Cur chuige eile is ea an tacaíocht a dhíriú ar chatagóirí áirithe daoine leochaileacha, go háirithe iad siúd atá spleách ar iompar innealta atá bunaithe ar bhreoslaí iontaise agus nach bhfuil rochtain acu ar roghanna iompair phoiblí inacmhainne agus leordhóthanach, nó nach leor infhaighteacht na seirbhísí sin ina gceantar nó nach bhfuil ach fáil theoranta acu orthu. Rogha eile is ea feabhsuithe ar an gcóras iompair phoiblí (atá ar fáil do chách) a chomhcheangal le praghsanna laghdaithe nó dearbháin le haghaidh iompar poiblí do ghrúpaí leochaileacha (féach Iarscríbhinn II, ina liostaítear roinnt beart agus infheistíochtaí mar shamplaí, chomh maith leis an Treoraíocht ón gCoimisiún maidir leis na pleananna aeráide sóisialta). Ar an mbealach seo, is féidir an tairiscint iompair fhoriomlán a fheabhsú chun leasa gach duine, agus is féidir barainneachtaí scála a bhaint amach níos éasca.

14. A áirithiú nach bhfuil bearta teoranta do dhaoine a bhfuil gluaisteáin nó rothair acu ach go n-áirítear iontu dícharbónú na hearnála iompair áitiúil agus a bonneagar freisin. Gach cineál soghluaisteachta a chur san áireamh: iompar poiblí ilmhódach chomh maith le seirbhísí nua atá bunaithe ar chomhroinnt turas, comhroinnt gluaisteán (lena n-áirítear feithiclí a d'fhéadfadh a bheith uathrialaitheach), agus seirbhísí soghluaisteachta comhroinnte lena n-áirítear micrea-shoghluaisteacht, seirbhísí ar éileamh agus soghluaisteacht ghníomhach (siúl agus rothaíocht).

15. Tarraingt ar na dea-chleachtais agus na tosaíochtaí le haghaidh gníomhaíochta a leagtar amach sa Teachtaireacht ón gCoimisiún le déanaí maidir le flíteanna corparáideacha a dhícharbónú ([28]), lenar féidir dlús a chur le ráta athraithe feithiclí corparáideacha astaíochtaí nialasacha agus, ar an gcaoi sin, tacú le teacht chun cinn margaidh athláimhe leathain.

16. Machnamh a dhéanamh ar rochtain ar fheithiclí astaíochtaí nialasacha nua agus dara láimhe a thabhairt d'úsáideoirí leochaileacha iompair agus do mhicreafhiontair leochaileacha, trí bhearta ar nós scéimeanna léasaithe shóisialta, in éineacht le cur in úsáid bonneagar athluchtúcháin. Agus scéimeanna á gceapadh le haghaidh feithiclí astaíochtaí nialasacha a fháil ar cíos nó a léasú do ghrúpaí leochaileacha, d'fhéadfaí tosca amhail leibhéal ioncaim, inrochtaineacht agus infhaighteacht seirbhísí iompair phoiblí agus seirbhísí soghluaisteachta comhroinnte atá ann cheana, agus meánamanna comaitéireachta agus achair chomaitéireachta a chur san áireamh.

17. Úsáid an mhodha is inbhuanaithe atá ar fáil a dhreasú, agus a áirithiú an am céanna go mbeidh sé sin ag teacht le riachtanais laethúla na spriocghrúpaí. Tús áite a thabhairt don iompar poiblí thar shoghluaisteacht neamhghníomhach aonair, rud a laghdóidh spleáchas ar charranna príobháideacha. Tacú le feabhas a chur ar naisc iompair phoiblí i limistéir uirbeacha chomh maith leis an nasc le limistéir thuaithe, imeallacha agus iargúlta. Beartas a dhearadh a chuireann riachtanais iompair níos leithne san áireamh, agus tacaíocht láithreach á díriú ar ghrúpaí a ndéanann bochtaineacht iompair difear dóibh. Ní hamháin go dtabharfaidh sé sin aghaidh ar bhochtaineacht iompair ach cuirfidh sé feabhas freisin ar an nascacht i gcoitinne, laghdóidh sé astaíochtaí CO_2 agus truailleán aeir, brú tráchta, timpistí agus torann, agus cuirfidh sé rogha mhalartach inmharthana ar fáil do gach grúpa daonra.

18. Limistéir an olliompair chomhchoitinn a mhéadú trína nascadh le busanna, chomh maith le seirbhísí tointeála ar éileamh, réitigh shoghluaisteachta chomhroinnte (mar shampla, feithiclí comhroinnte, rothair leictreacha, scútair leictreacha, ach feithiclí uathrialaitheacha comhroinnte freisin, agus turais chomhroinnte trí ghluaisteáin a roinnt), soghluaisteacht mar sheirbhís agus soghluaisteacht ghníomhach.

19. I gcás seirbhísí iompair phoiblí áitiúla agus réigiúnacha nach bhfuil inmharthana ó thaobh na tráchtála de, machnamh a dhéanamh i dtaobh conarthaí seirbhíse poiblí a dhámhachtain, lena n-áirítear cúiteamh iomchuí le hoibreoirí iompair, chun soláthar leordhóthanach seirbhísí a áirithiú chun freastal ar riachtanas seirbhíse poiblí ([29]). I limistéir nach ndéantar freastal ceart orthu, machnamh a dhéanamh ar thacaíocht a thabhairt do sheirbhísí ar éileamh, amhail iompar comhchoiteann de bhóthar nó tacsaithe comhroinnte, go háirithe i limistéir inar tearc an daonra. Iontráil oibreoirí iompair sa mhargadh a spreagadh trí bhacainní riaracháin nó dlí eile ar sholáthar seirbhísí a laghdú, d'fhonn an rogha agus an inrochtaineacht a mhéadú agus praghsanna a íoslaghdú d'úsáideoirí, go háirithe d'úsáideoirí leochaileacha.

([28]) COM(2025) 96 final.

([29]) Ag féachaint do Rialachán (CE) Uimh. 1370/2007 maidir le seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí d'iarnród agus de bhóthar lena mbunaítear prionsabal na tairisceana éigeantaí le haghaidh conarthaí seirbhíse poiblí i réimse an iompair de thalamh.

20. Machnamh a dhéanamh ar thástáil phíolótach a dhéanamh ar chur in úsáid feithiclí uathrialaitheacha comhroinnte, seirbhísí tointeála uathrialaitheacha agus feithiclí cianrialaithe chun iompar inacmhainne agus éifeachtúil a sholáthar i bpobail nach ndéantar freastal ceart orthu agus chun dúshláin an chéad mhíle agus an mhíle dheiridh a réiteach, agus trína áirithiú go mbeidh na coinníollacha dlíthiúla iomchuí i bhfeidhm chun soláthar na seirbhísí sin a cheadú.

21. Úsáid mhéadaithe rothar, rothar leictreach agus réiteach micrea-shoghluaisteachta comhchosúil, chomh maith leis an siúl (trí bhonneagar siúil). Gréasán bonneagair rothar atá sábháilte, slán agus áisiúil a fhorbairt, lena n-áirítear páirceáil rothar agus seirbhísí gaolmhara (amhail córais chomhroinnte rothar), a nascann limistéir ar ioncam íseal le cinn scríbe ábhartha. Machnamh a dhéanamh ar cheannach nó leasú rothar, rothar leictreach agus rothar lastais a fhóirdheonú chun tacú le húsáideoirí iompair ar ioncam íseal.

22. A áirithiú go bhfuil comhionannas inscne ([30]), cuimsitheacht, agus inacmhainneacht agus inrochtaineacht iompair phoiblí agus seirbhísí comhroinnte soghluaisteachta, lena n-áirítear do dhaoine faoi mhíchumas nó daoine a bhfuil a soghluaisteacht laghdaithe, leabaithe i ndearadh agus i gcur chun feidhme an bheartais. Patrúin agus riachtanais soghluaisteachta níos casta (amhail modhanna iompair iomadúla a úsáid) grúpaí sóisialta éagsúla a mheas, go háirithe daoine nach bhfuil sé d'acmhainn acu gluaisteán príobháideach a bheith acu agus daoine a bhfuil freagrachtaí cúraim orthu. Machnamh a dhéanamh i gcónaí ar iompar poiblí nó réitigh soghluaisteachta gníomhaí a sholáthar chun áiteanna móra fostaíochta a bhaint amach, go háirithe i gcás áiteanna ina gcuirtear fostaíocht ar fáil do líon mór daoine ar ioncam íseal.

23. Tacú le bearta agus infheistíochtaí iompair le bonneagar digiteach leordhóthanach atá ar fáil go forleathan, go háirithe i gceantair iargúlta agus thuaithe. Seirbhísí nuálacha a thabhairt isteach (i gcás inarb ábhartha), amhail buiséid soghluaisteachta arna soláthar trí aipeanna soghluaisteachta mar sheirbhís nó tiachóga leictreonacha, chun tacaíocht spriocdhírithe a chur ar fáil d'úsáideoirí leochaileacha. Réitigh dhigiteacha a chomhlánú le roghanna malartacha neamhdhigiteacha chun an fhaisnéis agus na seirbhísí a chur ar fáil freisin d'úsáideoirí a bhfuil drochlitearthacht dhigiteach acu nó a bhfuil rochtain theoranta acu ar an idirlíon. Freastal ar fhorbairt agus forrochtain seirbhísí iompair a úsáideann teicneolaíocht dhigiteach chun raon níos leithne roghanna iompair a sholáthar agus amanna feithimh, am taistil, nó costas iompair a laghdú.

24. Feasacht a mhúscailt maidir leis na bearta uile atá dírithe ar bhochtaineacht iompair a chomhrac trí bhealaí cumarsáide iomchuí, chun a áirithiú go gcuirfear na tairbhithe beartaithe ar an eolas faoi na bearta atá ceaptha bochtaineacht iompair a mhaolú agus go spreagfar iad chun tairbhe a bhaint astu. Teagmháil a dhéanamh le heagraíochtaí na sochaí sibhialta, go háirithe leo siúd a dhéanann ionadaíocht ar ghrúpaí atá i mbaol bochtaineachta iompair, chun páirt a thabhairt dóibh i bhfeachtais múscailte feasachta. Féachaint le dearcthaí an phobail a athrú i dtreo iompar inbhuanaithe, agus na roghanna sin a dhéanamh níos inghlactha agus níos inrochtana ar fud na tíre.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil, an 22 Bealtaine 2025.

Thar ceann an Choimisiúin
Apostolos TZITZIKOSTAS
Comhalta den Choimisiún

([30]) Is féidir le huirlisí praiticiúla, amhail an lámhleabhar maidir le príomhshruthú comhionannais le haghaidh an iompair, cabhrú le húdaráis phoiblí agus le páirtithe leasmhara iompair é sin a chur i bhfeidhm. An Coimisiún Eorpach: Ard-Stiúrthóireacht na Soghluaisteachta agus an Iompair, *Handbook for equality mainstreaming at DG MOVE — Training materials for equality mainstreaming in mobility and transport* [Lámhleabhar le haghaidh príomhshruthú comhionannais in DG MOVE – Ábhair oiliúna le haghaidh príomhshruthú comhionannais sa tsoghluaisteacht agus san iompar], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2832/824729.

IARSCRÍBHINN I

SAMPLAÍ DE THÁSCAIRÍ NA BOCHTAINEACHTA IOMPAIR

1. **AN COIMISIÚN EORPACH: AN ARD-STIÚRTHÓIREACHT UM FHOSTAÍOCHT, GNÓTHAÍ SÓISIALTA AGUS CUIMSIÚ, CLUDIUS, J., NOKA, V., UNGER, N., DELFOSSE, L. ET AL., TUARASCÁIL CHRÍOCHNAITHEACH, TRANSPORT POVERTY: DEFINITIONS, INDICATORS, DETERMINANTS, AND MITIGATION STRATEGIES [BOCHTAINEACHT IOMPAIR: SAINMHÍNITHE, TÁSCAIRÍ, DEITÉARMANAINT AGUS STRAITÉISÍ MAOLAITHE], DEIREADH FÓMHAIR 2024** ([1])

(1) Táscairí lena ndírítear ar inacmhainneacht an iompair

(a) An sciar den daonra a bhfuil easpa neamhroghnach gluaisteáin le sárú acu de réir grúpa ioncaim agus de réir an chineáil teaghlaigh in aghaidh grúpaí éagsúla den daonra

(b) An sciar den daonra dá bhfuil ticéid iompair phoiblí 'róchostasach' (ar fáil freisin de réir leibhéal an uirbithe: cathracha, bailte agus bruachbhailte, ceantair thuaithe, agus i measc grúpaí éagsúla den daonra)

(c) An sciar den daonra teaghlaigh a shainaithnítear leis na táscairí 6 % agus 2M ([2]) d'inacmhainneacht iompair (ar fáil freisin de réir leibhéal an uirbithe: cathracha, bailte agus bruachbhailte, ceantair thuaithe, agus in aghaidh an ghrúpa daonra)

(d) An céatadán den ioncam indiúscartha a chaitear ar iompar (trealamh iompair agus seirbhísí iompair a oibriú) (ar fáil freisin in aghaidh na deicíle caiteachais)

(2) Táscairí lena ndírítear ar infhaighteacht iompair

(a) An sciar den daonra atá faoi mhíbhuntáiste ábhartha agus sóisialta agus a bhfuil gluaisteán aige,

(b) An sciar den daonra dá bhfuil an stad iompair phoiblí is gaire 'rófhada ar shiúl' (ar fáil freisin de réir leibhéal an uirbithe: cathracha, bailte agus bruachbhailte, ceantair thuaithe),

(c) An sciar den daonra a bhfuil rochtain 'an-deacair' acu ar iompar poiblí de réir an daonra iomláin agus an daonra tuaithe

(3) Táscairí lena ndírítear ar inrochtaineacht iompair

— An sciar den daonra gníomhach a chaitheann níos mó ná 30 nóiméad ag taisteal chun na hoibre (bealach amháin) de réir leibhéal an uirbithe

(4) Táscairí lena ndírítear ar leordhóthanacht an iompair

— An sciar den daonra a mheasann go bhfuil sé ródheacair (do dhaoine a bhfuil a soghluaisteacht laghdaithe) rochtain a fháil ar iompar poiblí

2. **LIOSTA NEAMH-UILEGHABHÁLACH DE SHAMPLAÍ DE THÁSCAIRÍ ÚSÁIDEACHA BREISE A D'FHÉADFAÍ A FHORBAIRT NÓ ATÁ ANN CHEANA**

Gné na hinacmhainneachta:

(a) Táscaire ísealioncaim agus ardchostais (ÍIAC) lena dtomhaistear sciar na dteaghlach ag a bhfuil costais iompair os cionn an airmheáin náisiúnta agus atá i mbaol bochtaineachta ([3])

([1]) An Coimisiún Eorpach: An Ard-Stiúrthóireacht um Fhostaíocht, Gnóthaí Sóisialta agus Cuimsiú, Cludius, J., Noka, V., Unger, N., Delfosse, L. et al., Tuarascáil Chríochnaitheach, *Transport poverty: definitions, indicators, determinants, and mitigation strategies* [Bochtaineacht iompair: sainmhínithe, táscairí, deitéarmanaint, agus straitéisí maolaithe], Deireadh Fómhair 2024, https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/transport-poverty-definitions-determinants-and-mitigation-strategies-final-report_en. Foinsí: (1) a): Eurostat [ilc_mddu05], (1) b): Foinse: Eurostat [ilc_mdes13a], (1) d): Eurostat [icw_aff_05], (2) c): Eurofound 2016, micreashonraí *European Quality of Life Survey* [Micreashonraí an tSuirbhé Eorpaigh ar Cháilíocht na Beatha]; (3): Eurostat [lfso_19plwk28].

([2]) Tairseach 6 %: an sciar den daonra a chaitheann níos mó ná 6 % nó níos mó ná dhá oiread an airmheáin náisiúnta ar iompar agus a bhfuil caiteachas iomlán faoi bhun an airmheáin náisiúnta aige. Tagraíonn 2M don innéacs caiteachais díréireach (ciallaíonn 2M dhá oiread an airmheáin náisiúnta). Meastar go bhfuil teaghlach leochaileach ó thaobh iompair de má tá an cion den chaiteachas iomlán a chaitheann sé ar iompar níos mó ná dhá oiread an airmheáin náisiúnta. Is é sin le rá, is teaghlaigh iad a bhfágann a staid shocheacnamaíoch go gcaitheann siad go díréireach chun leibhéal soghluaisteachta atá oiriúnach dá riachtanais a choinneáil ar bun.

([3]) Teaglaim den táscaire roimhe seo agus daoine atá i mbaol bochtaineachta nó eisiaimh shóisialta de réir grúpa tíre breithe (daonra atá 18 mbliana d'aois nó níos sine) (ilc_peps06n).

(b) Táscaire 10 % (céatadán na dteaghlach in mbíonn costais iompair níos mó ná 10 % den ghlanioncam)

(c) Daoine nach bhfuil sé d'acmhainn acu úsáid rialta a bhaint as iompar poiblí de réir aoise, inscne, stádas fostaíochta agus grúpa ioncaim ([4])

(d) Struchtúr an chaiteachais ar thomhaltas de réir leibhéal an uirbithe agus aicmiú an tomhaltais aonair de réir cuspóra (tá sonraí le haghaidh 2020 ar fáil freisin) ([5])

Gné na hinfhaighteachta iompair agus na hinrochtaineachta ar sheirbhísí riachtanacha:

(a) Líon na bpaisinéirí arna n-iompar ar iompar poiblí sa chathair agus sa limistéar uirbeach feidhmiúil in aghaidh na bliana

(b) Ciliméadair phaisinéara ar iompar poiblí sa chathair agus i limistéar uirbeach feidhmiúil in aghaidh na bliana

(c) Líon na spásanna páirceála rothar in aice le stadanna agus stáisiúin iompair phoiblí sa chathair agus sa limistéar uirbeach feidhmiúil

(d) An meán-am chun taisteal 3 km ar iompar poiblí tríd an gcathair agus tríd an limistéar uirbeach feidhmiúil le linn buaicuaireanta agus uaireanta seachbhuaice

(e) An daonra ag a bhfuil stad iompair phoiblí laistigh d'achar siúil (stad bus agus tram laistigh de 500 m agus/nó stad traenach nó meitreo laistigh de 1 km) — tá sé ann cheana féin do cheantair uirbeacha ([6])

(f) Daoine fostaithe de réir am comaitéireachta, leibhéal gnóthachtála oideachais agus leibhéal an uirbithe ([7])

(g) Daonra a bhfuil rochtain acu ar iarnród laistigh de 1.5 uair an chloig/daonra laistigh de gha 120 km × 100 ([8])

Maidir le siúl, rothaíocht, iompar poiblí, tiomáint saorshreafa, tiomáint faoi dhálaí réalaíocha/plódaithe:

(h) An líon daoine aonair/saoráidí seirbhíse a sroicheadh laistigh de thairseach shonrach maidir le ham taistil (ar leibhéal na greille, nó comhiomlánaithe ar ARÁ/NUTS3)

(i) An sciar den daonra ag a bhfuil rochtain ar shaoráidí seirbhíse N ar a laghad laistigh de thairseach ama taistil (de réir ARÁ/NUTS3) ('is é is 'N' ann líon na saoráidí seirbhíse ábhartha ba cheart a mheas de réir na seirbhíse)

(j) Am taistil chun na saoráidí seirbhíse/na daoine aonair N is gaire a shroicheadh (ar leibhéal na greille, nó comhiomlánaithe ar ARÁ/NUTS3)

(k) Táscaire inrochtaineachta Foster-Greer-Thorbecke (FGT2) lena ndéantar comhaireamh ar dhaoine aonair atá faoi bhun tairseach leordhóthanachta réamhshainithe ([9])arna ualú de réir mhéid a n-easnaimh inrochtaineachta laistigh d'am taistil ar leith (40-50 nóiméad) (ar leibhéal na greille nó comhiomlánaithe ar leibhéal ARÁ/NUTS3)

([4]) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdes13a/default/table?lang=ga&category=livcon.ilc.ilc_md.ilc_mdes.
([5]) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hbs_str_t226/default/table?lang=ga&category=degurb.degurb_livcon.
([6]) Féach an 8ú Tuarascáil faoin gComhtháthú, An Coimisiún Eorpach, *Cohesion in Europe towards 2050, eighth report on economic, social and territorial cohesion* [An Comhtháthú san Eoraip i dtreo 2050, an t-ochtú tuarascáil faoin gcomhtháthú eacnamaíoch, sóisialta agus críochach], 2021, léarscáil 4.7, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion8/8cr.pdf.
([7]) https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfso_19plwk28/default/table?lang=ga&category=degurb.degurb_labour.du_lfso.du_lfso_19.
([8]) Féach an Coimisiún Eorpach: Ard-Stiúrthóireacht an Bheartais Réigiúnaigh agus Uirbigh, Brons, M., Poelman, H., Ackermans, L., Ibáñez, J. et al., *Passenger rail performance in Europe – Regional and territorial accessibility indicators for passenger rail* [Feidhmíocht iarnróid paisinéirí san Eoraip – Táscairí inrochtaineachta réigiúnacha agus críochacha d'iarnród paisinéirí], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2021.
([9]) Féach Science Direct, *Defining and implementation a sufficient level of accessibility: What's stopping us?*, Jean Ryan agus Karel Martens, Meán Fómhair 2023, https://doi.org/10.1016/j.tra.2023.103792.

Maidir leis na gnéithe infhaighteachta agus inrochtaineachta, d'fhéadfadh an méid seo a leanas a bheith ina chuidiú:

— An Coimisiún Eorpach, Feidhmíocht Iarnróid Paisinéirí san Eoraip: Táscairí Inrochtaineachta Réigiúnacha agus Críochacha d'Iarnród Paisinéirí, 2021 ([10])

— Maidir le hiompar de bhóthar, féach an Coimisiún Eorpach, Feidhmíocht Iompair de Bhóthar san Eoraip, 2018 ([11])

— An Coimisiún Eorpach, *Cohesion in Europe towards 2050, eighth report on economic, social and territorial cohesion* [An Comhtháthú san Eoraip i dtreo 2050, an t-ochtú tuarascáil faoin gcomhtháthú eacnamaíoch, sóisialta agus críochach], 2021, féach Léarscáil 4.7 ([12])

— An Coimisiún Eorpach, *Ninth report on economic, social and territorial cohesion* [An naoú tuarascáil faoin gcomhtháthú eacnamaíoch, sóisialta agus críochach], 2024 ([13])

— Staidéar Tuaithe ECFE, 'Teacht ar Sheirbhísí i mBailte agus Sráidbhailte', Réigiúin a Ullmhú le haghaidh Athrú Déimeagrafach, 2024, lch. 13 ([14])

Chun measúnú a dhéanamh ar **cháilíocht agus ar leordhóthanacht an ghréasáin iompair phoiblí,** d'fhéadfaí na modhanna éagsúla iompair phoiblí a roinnt ina 'gcatagóirí cáilíochta' bunaithe ar leibhéal minicíochta an mhodha iompair (e.g. níos lú ná 5 nóiméad, 5-10 nóiméad, 10-20 nóiméad, etc.) agus an t-achar go dtí an chéad stad eile i gcás gach modha iompair ([15]).

Gné na leordhóthanachta iompair:

(a) Sciar na stadanna meitreo ina bhfuil saoráidí do dhaoine faoi mhíchumas agus do dhaoine a bhfuil a soghluaisteacht laghdaithe

(b) Líon na stadanna agus na stáisiún iompair phoiblí sa chathair agus sa limistéar uirbeach feidhmiúil atá inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas agus do dhaoine a bhfuil a soghluaisteacht laghdaithe

(c) Líon na bhfeithiclí iompair phoiblí sa chathair agus sa limistéar uirbeach feidhmiúil atá inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas agus do dhaoine a bhfuil a soghluaisteacht laghdaithe, arna miondealú de réir an chineáil feithicle

([10]) An Coimisiún Eorpach: Ard-Stiúrthóireacht an Bheartais Réigiúnaigh agus Uirbigh, Brons, M., Poelman, H., Ackermans, L., Ibáñez, J. et al., *Passenger rail performance in Europe – Regional and territorial accessibility indicators for passenger rail* [Feidhmíocht iarnróid paisinéirí san Eoraip – Táscairí inrochtaineachta réigiúnacha agus críochacha d'iarnród paisinéirí], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2021, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/working-papers/2022/passenger-rail-performance-in-europe-regional-and-territorial-accessibility-indicators-for-passenger-rail.

([11]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/working-papers/2019/road-transport-performance-in-europe.

([12]) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion8/8cr.pdf.

([13]) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion9/9CR_Report_FINAL.pdf.

([14]) https://www.oecd.org/en/publications/getting-to-services-in-towns-and-villages_df1e9b88-en.html.

([15]) Féach sampla na hOstaire, https://www.oerok-atlas.at/oerok/files/summaries/87.pdf; https://www.oerok-atlas.at/#indicator/87.

IARSCRÍBHINN II ([1])

TACAÍOCHT DO SHOGHLUAISTEACHT INBHUANAITHE: SAMPLAÍ DE BHEARTA AGUS D'INFHEISTÍOCHTAÍ SPRIOCDHÍRITHE COSTÉIFEACHTACHA ([2])

(1) **Díriú ar thacaíocht a thabhairt do theaghlaigh ar ioncam íseal nó ar mheánioncam íseal i limistéir gheografacha nach ndéantar freastal ceart orthu**

— Feabhas a chur ar sheirbhísí iompair phoiblí agus línte bus/cóiste/iarnróid a sheoladh i gceantair fho-uirbeacha, pheirea-uirbeacha agus thuaithe ar ioncam íseal den chuid is mó

— Bonneagar iompair phoiblí a thógáil i limistéir ar ioncam íseal den chuid is mó; moil shoghluaisteachta chun malartú agus naisc a éascú idir iompar poiblí, soghluaisteacht chomhroinnte, rothaíocht agus siúl i gceantair fho-uirbeacha, pheirea-uirbeacha agus thuaithe den chuid is mó, agus iad sin a nascadh le lár na gcathracha

(2) **Díriú ar thacaíocht a thabhairt do ghrúpaí leochaileacha**

— Iompar fóirdheonaithe sonrach ó dhoras go doras ar éileamh nó seirbhísí iompair phoiblí astaíochtaí nialasacha a fhreagraíonn don éileamh do ghrúpaí leochaileacha

— Cláir dearbhán le haghaidh iompar poiblí áitiúil agus síntiúis soghluaisteachta comhroinnte (lena n-áirítear rothair, rothair leictreacha agus scútair) do ghrúpaí leochaileacha

— Inrochtaineacht fheabhsaithe ar iompar poiblí do dhaoine faoi mhíchumas trí rampaí, ardaitheoirí agus fógraí fuaime a shuiteáil

— Lánaí rothar slána, spásanna páirceála slána rothar agus stáisiúin roinnte rothar agus saoráidí glasála slána a thógáil gar do scoileanna, d'ionaid óige agus d'ollscoileanna

— Scéimeanna léasaithe shóisialta le haghaidh feithiclí astaíochtaí nialasacha, do theaghlaigh, do mhicrifhiontair agus d'úsáideoirí iompair leochaileacha eile, mar aon leis an mbonneagar luchtaithe comhfhreagrach

(3) **Feabhas ar iompar poiblí (atá ar fáil do chách) a chomhcheangal le scéimeanna tacaíochta airgeadais do ghrúpaí leochaileacha**

— Busanna astaíochtaí nialasacha nó feithiclí iarnróid a cheannach ([3]) i gcomharsanachtaí uirbeacha, fo-uirbeacha agus peirea-uirbeacha nach ndéantar freastal ceart orthu in éineacht le dearbháin/tiachóga soghluaisteachta leictreonacha d'úsáideoirí iompair leochaileacha

— Seirbhísí iompair astaíochtaí nialasacha ar éileamh a bhunú i limistéir nach bhfuil seirbhísí iompair phoiblí leordhóthanacha acu nó don nasc 'míle deireanach', a d'fhéadfadh a bheith comhcheangailte le dearbháin/tiachóga soghluaisteachta leictreonacha d'úsáideoirí iompair leochaileacha

([1]) Mar chomhlánú ar fhoilsiú an Choimisiúin Eorpaigh (an Coimisiún Eorpach: An Ard-Stiúrthóireacht um Ghníomhú ar son na hAeráide, Ramboll Management Consulting, Wuppertal Institute for Climate Environment and Energy, Ludden, V., Laine, A.-M. et al., *Support for the implementation of the Social Climate Fund – Note on good practices for cost-effective measures and investments* [Tacaíocht do chur chun feidhme an Chiste Aeráide Shóisialta – Nóta maidir le dea-chleachtais le hAGHAIDH bearta agus infheistíochtaí costéifeachtacha], Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2834/602067), chomh maith leis an Treoraíocht ón gCoimisiún maidir leis na Pleananna Aeráide Sóisialta, an Coimisiún Eorpach, Fógra ón gCoimisiún, Treoraíocht maidir leis na Pleananna Aeráide Sóisialta, C(2025) 881 final, 5.3.2025, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202501597
Tá na bearta agus na hinfheistíochtaí uile incháilithe faoin gCISTE Aeráide Sóisialta.

([2]) Ag brath ar an staid i ngach Ballstát.

([3]) Feithiclí iarnróid éadroma astaíochtaí nialasacha a fhágann gur féidir an bonneagar atá ann cheana a úsáid gan uasghrádú ar bith nó an t-uasghrádú íosta a dhéanamh air agus chun minicíocht na seirbhísí a sholáthraítear a mhéadú.

— Infheistíochtaí i mbonneagar siúil agus rothaíochta, in éineacht le córais roinnte rothar agus/nó fóirdheontais chun rothair, rothair leictreacha agus rothair lasta a cheannach, a fháil ar cíos go fadtéarmach agus/nó a léasú do ghrúpaí leochaileacha

— Scéimeanna comhroinnte feithiclí astaíochtaí nialasacha fóirdheonaithe nó cláir chíosa do theaghlaigh ar ioncam íseal mar aon le hinfheistíocht i mbonneagar athluchtaithe poiblí.